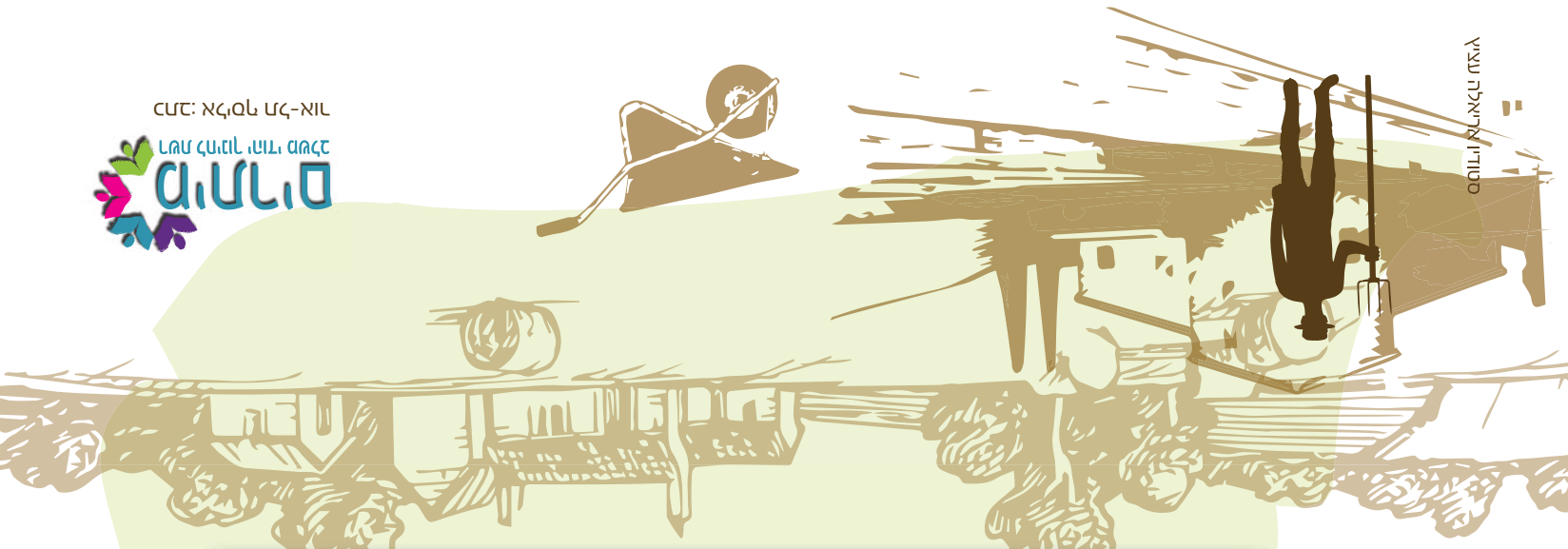
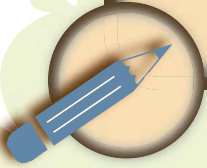

'סלונים' נקראים גם 'סלונים' ו'סלונים' סלונים סלונים סלונים
 'סלונים' סלונים סלונים סלונים סלונים סלונים סלונים
 'סלונים' סלונים סלונים סלונים סלונים סלונים סלונים
 'סלונים' סלונים סלונים סלונים סלונים סלונים סלונים
 'סלונים' סלונים סלונים סלונים סלונים סלונים סלונים

האזינו לשיר 'אימא אדמה': עבודת אדמה עברית

האזינו לשיר 'אימא אדמה':

עבודת אדמה

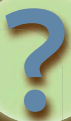
א. האם הקמתם פעם גינת ירק, נטעתם עץ או עבדתם בעבודת אדמה?
 אילו תחושות ליוו את עבודתכם זו?
 ב. מה נותנת עבודת האדמה לאדם ולאדם שחי עליה?

כרזה לקונגרס הציוני החמישי מאת אפרים משה ליליין, ארכיון בצלאל

כשבית המקדש היה קיים, עם ישראל התקיים בעיקר מעבודת אדמה. גם לאחר חורבן בית המקדש עבדו את האדמה, אך היישוב היהודי הלך והתדלדל עם השנים, ובגלות מרבית היהודים לא עסקו בחקלאות. בימי ראשית הציונות, כשנפוץ רעיון שיבת עם ישראל לארצו ופעילים ציוניים פעלו להגשים אותו, התעוררה אצל רבים מהם השאיפה לשוב ולעבוד את האדמה. הכרזה ממחישה זאת:

- א. תארו את הדמויות שבכרזה.
- ב. חשבו, מה מסמלת כל אחת מהן?
- ג. מה המסר העולה מהכרזה, לדעתכם?
- ד. בדקו מהיכן לקוח הציטוט שמופיע בתחתית הכרזה. מדוע, לדעתכם, נבחר ציטוט זה? איזו משמעות מעניקה הכרזה לציטוט?

בקרב אותם מנהיגים ופעילים ציוניים התעוררה מחלוקת בנוגע למקומה של עבודת האדמה ביישוב היהודי החדש שקם בארץ: היו שחשבו שהחזרה לעבודת אדמה ארץ ישראל היא חשובה ביותר, כיוון שיש קשר עמוק בין עם ישראל לבין ארצו, ובכדי לחדש את הקשר הזה צריך להרגיש את האדמה בין כפות הידיים ולהשקות אותה בזיעת העבודה. אחת הדמויות הבולטות שייצגו תפיסה זו היה אהרון דוד גורדון. גורדון שהאמין שבכוחה של עבודת האדמה להוביל את היהודים לחיות חיים בריאים יותר ונכונים יותר. וכך כתב:

תחיית העם לא תצויר בלי עבודת האדמה ובניין היישוב על ידי יהודים [...] העובד מניח יסוד לתחיית האומה על ידי תחיית עצמו, כי העבודה משיבה אותו לתחייה, כלומר עלולה להשיב אותו לתחייה, עד כמה שהוא ראוי לכך, וזהו תפקידה העיקרי של העבודה.

(אהרון דוד גורדון, מכתב לגליקין (מנהל חוות מגדל) מגדל, ט"ז סיוון, תרע"ב)

מצד שני, היו שחשבו שלעבודת האדמה אין תפקיד מרכזי בציונות. לדעתם, היא מאפשרת ליהודים ביישובים הצעירים שקמים להתפרנס, ותו לו (ולא יותר) :

לא, יקירי, לא לעבודת האדמה אני מתנגד [...] בשעה שאנו באים לייסד יישוב [...] עלינו לזכור, כי לא על האיכריות [החקלאות] לבד הם מיוסדים ומכוננים, הלא עוד שבעים פנים אחרות ליישוב חדש!

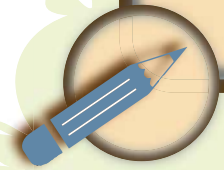
(מתוך המאמר 'עבודת האדמה' מאת דוד פרישמן)

- א. נסו להסביר את דברי אהרון דוד גורדון: במה תורמת עבודת האדמה לאדם העובד בעצמו?
- ב. למה, לדעתכם, מתכוון דוד פרישמן באומרו: "עוד שבעים פנים אחרות ליישוב החדש"?
- ג. עם איזו עמדה אתם מזדהים? מדוע?

ו'לוטיט קמ ומושלג לויטו לטא ויטו.
 מוטיק לטא סאט סטחט זא ח'טטקו 'סיטקמ ווטיט מושל זא לוטק סיטמ וולד 'וקקט סיטוהט לוטק 'ל
 '(לגטק אקמ סחוטמ סיטקלט זא וא) סיטוטיט לטא
 קטט לגטק למטממ מוזוטט מוזוטט זא סיטק אומקט סיטוהט לוטטקט סיטקט וולד 'ז
 'סיטוטיט;
 וזמ וזמ קמ סיטוטיט: טיטחט וזיטו מוטט, ווטיטו לוטט קמ מוטט סיטוהט טטט ופטא 'ט
 'טוואטט וזוטטו 'לוטט ווטיט: סיטקט זא ומטט לט לטא 'טוואטט וזוטטו 'מטט ווטיט, טטט
 סיטקט זא מוזוטט מוטט חוטט חוטט (חטטטט) טטמטט ומטט 'א

העל/ק: יהודי חדש

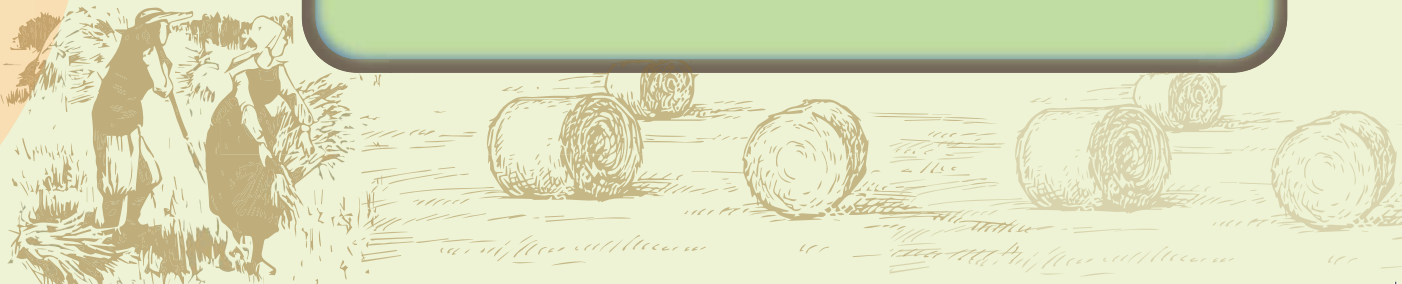
צפו בסרטון 'ומה תעשה החלוצה?
 הנשים בעליות הראשונות: שתי נקודות
 מבט' באתר 'תולדות':

הסרטון מתאר ויכוח דמיוני בין עולה חדשה לבין נערה שעלתה שנים ספורות קודם לכן
 ונמצאת כעת ב'חוות העלמות'. זוהי חווה בכינרת של נשים חלוצות שחלמו להפוך
 לפועלות ולאיכרות, ובכך להצמיח אישה יהודייה חדשה. ואכן, אותן נשים היו פורצות
 דרך לא רק בהיבט הציוני אלא גם בהיבט של מקומה ותפקידה של האישה בחברה.

- האם חלמתם פעם להפוך לאדם אחר? מדוע? מה כרוך בשינוי שכזה?
- "החלום של חיים חדשים בארץ ישראל אינו דומה לגולה..." - אילו רגשות
 טמונים באמירה זו?
- עם איזו דמות שבסרטון אתם מסכימים? מדוע?
- מה היו אומרות החלוצות בחוות העלמות לו ראו את מציאות החיים שלנו
 כיום? (מבחינת היחס לחקלאות, מעמד האישה וכדומה.)

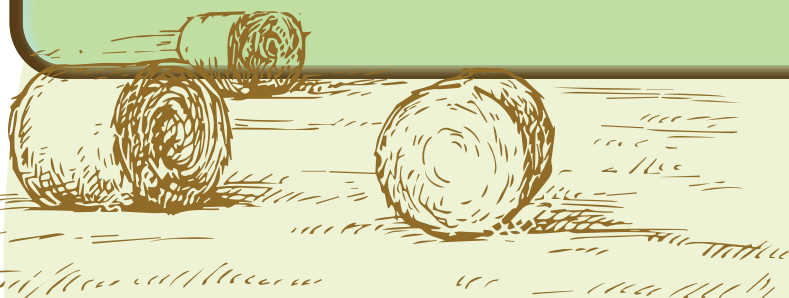

בתקופת ראשית הציונות הדימוי שהיה ליהודי הגלותי בעיניהם של כמה מהחברים בתנועה הציונית היה דימוי של אדם חלש, נרדף ושפוף שעוסק בעיקר בלימוד התורה. אל מול הדימוי הזה הם העמידו דימוי של יהודי 'חדש': יהודי חזק, זקוף קומה, בעל יוזמה וכוח מגן, שעוסק בעבודה ובחקלאות. הם האמינו שהחזרה של היהודים לארץ ישראל, והחזרה שלהם לעבוד את האדמה ולפעול בכוחות עצמם בבניין הארץ, יוכלו להוביל לשינוי הזה. דוגמה בולטת לעמדה זו אפשר למצוא בדבריו של מקס נורדאו. בשנת 1898, בקונגרס הציוני השני, הציג נורדאו את החזון הציוני שלו ולפיו התנועה הציונית צריכה לשאוף ליהדות חדשה: 'יהדות השרירים'. וכך אמר בשנת 1909:

עמוק חזה, בנוי לתלפיות, חד עין [...] יש לברוא יהודי מסוג חדש שישים קץ לסכנת ההתנוונות בקרב היהודים. היהודי החדש שיגיח מתוך חורבות הגולה יסמל את תחיית העם היהודי.

- א. אילו תכונות טובות יש בשני הדימויים, הדימוי של היהודי הגלותי והדימוי של היהודי החדש?
- ב. אילו מהתכונות הללו הייתם רוצים לאמץ לעצמכם?
- ג. רבים מהחלוצים והחלוצות פעלו כדי ליצור 'חיים חדשים', 'יהודים ויהודיות 'חדשים'. מדוע?

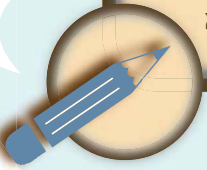

'יהדות השרירים' באה לידי ביטוי במובנים רבים. אחד מהם היה בעבודת האדמה, כפי שאפשר לראות בכרזה שלפנינו. הכרזה יצאה בשנת 1937 בניו יורק כדי לגייס כספים לתמיכה ביישוב היהודי בארץ. בתחילת שנות הציונות האמינו הוגי הציונות שהיהודי ה'חדש' יחליף את היהודי הגלותי, ושבתוך כמה דורות היהדות הגלותית תחלוף מן העולם.

- א. תארו את מעשיהן של הדמויות שבכרזה.
- ב. מיהן הדמויות הבולטות ביותר?
- ג. מה המסר שעולה, לדעתכם, מכרזה זו?
- ד. מה מקומה של עבודת האדמה, על פי כרזה זו?

[illegible]

הגשת העתק: ישובים חקלאיים

יוסף עוזר גדל ביישוב ברק שהוקם על ידי עולים ממרוקו. מזיכרוננו כתב שיר שלמד בכיתה ג, 'המושבניק':

הי מושבניק
הבט קדימה
העתיד שם נבט
את הנטל בעז נרימה
ראש הברם קדימה צעד
מקלאות בה בחרת זאת הדרך
התמד בה וצלח, אההה!

עבודת אדמה

א. האם תרצו להיות חקלאיים כשתהיו גדולים? מדוע?
 ב. רובנו לא נעסוק בחקלאות כשנגדל, כיוון שהחקלאות כיום היא שולית יחסית בשוק העבודה בישראל. מה, לדעתכם, אנחנו מפסידים מכך שאיננו עוסקים בחקלאות? האם זה חשוב, בעיניכם?

- א. מה המשותף לסמלים אלו?
ב. מה הדבר מלמד אותנו? (על ימי הקמתם, לכל הפחות).

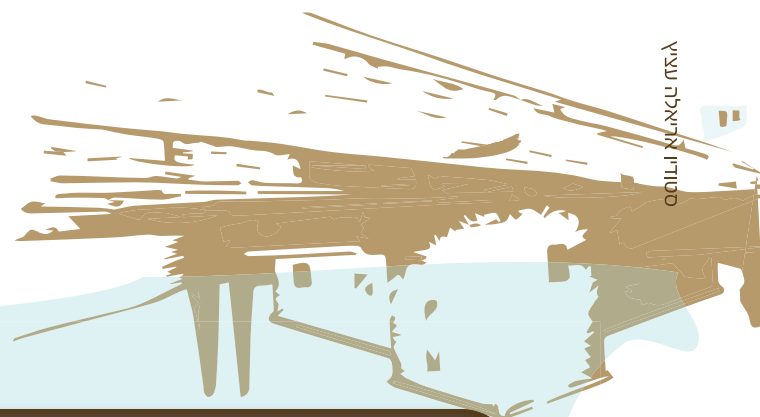
בימי ראשית הציונות, קודם להקמת מדינת ישראל, הוקמו יישובים רבים שהגשימו את חלום עבודת האדמה והתבססו על חקלאות; חלק משום שהאמינו בחשיבות של עבודת האדמה, וחלק כיוון שלא היו להם דרכים אחרות להתפרנס.

הגשמת החלום הלכה והתקרבה בזכות הקמת מדינת ישראל, עם העלייה ההמונית שהכפילה את מספר היהודים בארץ ואף למעלה מזה. בעלייה ההמונית עלו יהודים מכל התפוצות, הרוב ממדינות ערב: עירק, תימן, מרוקו, תוניס ועוד. רבבות העולים הקימו יישובים חקלאיים רבים או הצטרפו ליישובים קיימים וקירבו את הגשמת חלום עבודת האדמה בארץ ישראל.

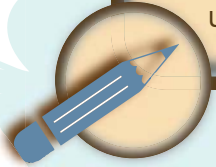

- א. לו יכולתם לבחור, באיזה סוג יישוב הייתם רוצים לגור - מושב חקלאי, קיבוץ, עיר? משהו אחר? מדוע?
ב. היכן חיו בני המשפחה שלכם כשעלו ארצה? האם הם בחרו לשבת שם, או שמא נשלחו לשם בלי שהייתה להם יכולת לבחור?

ג'טמ ס'יחמל לוחד מואלוק דאזל לולא ג'אז נאזט לולט - דאזל: אמחוד ס'יחל מוקיחז ואלח ז'ס
 ס'יחזאאלט ס'יחזשטו חחט מולושמ
 'וכמ ס'יחזשט ס'יחזגאט 'יחזחז 'וחחמ: דאזל מולוא ד'ח ס'יחזמ ס'יחזמ ח'ג'ט מוק, יחז ד'ח ז'אזל ז'
 ס'יחזמ ס'יחזאאלט ס'יחזשטו חחט מואקס ד'ח 'ס'יחז וד ס'יחזמ ד'ח 'דאזל ד'ח לוח ולשך י'א
 'יחזחז וד לוח ד'ח ז'חזשט) דאזל ד'חז'י
 וסכ - לאוקסד וחזשטל אק' אלזטו 'דאזל ס'יחז ג'דוש ד'ח וחז'י, ד'חשך וסכ 'יחזשטל וחזשטל
 אלזט 'דאזל מ'א מ'שך ג'אז מוחזט וחז'י ס'יחזל לולאק 'ד'חז'י, מ'חזשט מ'חזשט וק'וז דאזל

הגשת התא/ס: הפרחת השממה

לפניכם תמונה של חממות עין יהב, מהיישובים הגדולים שבערבה:

צילום: ד"ר אבישי טייכר, מתוך האתר פיקיוויקי

א. מה מיוחד בתמונה?

ב. חשבו על כותרת לתמונה המבטאת את הייחוד הזה.

ג. האם התמונה מרגשת אתכם? מדוע?

עבודת אדמה

- א. תארו מה רואים בבול.
- ב. נסו לשער, מה הסיפור שהוא מבקש לספר?
- ג. הסבירו כיצד בול זה מבטא את רעיון הפרחת השממה.

בימים שקדמו להקמת המושבות הראשונות, היהודים בארץ ישראל חיו בעיקר בארבע ערי הקודש: ירושלים, חברון, טבריה וצפת. בארץ היו כפרים ערביים רבים שתושביהם היו פלאחים (עובדי האדמה), אך חלקים רבים מארץ ישראל היו שוממים מעבודת אדמה. כמה סיבות היו לכך: חלקים רבים של הארץ הם חלקים שאינם נוחים להתיישבות חקלאית, גם בשל סוג האדמה וגם בשל מזג האוויר הצחיח (יבש); ברחבי הארץ חיו מעט תושבים, וכמעט שליש מתוכם ישבו בערים ולא עסקו בחקלאות; שיטת העבודה החקלאית בכפרים הערביים הייתה שיטת עבודה מסורתית עתיקה שלא מאפשרת לעבד שטחים גדולים במהירות.

כל זאת הביא לפיתוח רעיון הפרחת השממה והגשמתו בימי ראשית הציונות ועם הקמת מדינת ישראל. ואכן, ברבות השנים הלכה והתפתחה החקלאות בישראל. הפרחת השממה הצליחה להביא חקלאות לאזורים צחיחים שעד לאותם הימים לא התקיימה בהם חקלאות. התוצרת החקלאית הלכה וגדלה, ובשנים הראשונות שלאחר קום המדינה הוכפל הייצור החקלאי פי 16 מלפני הקמתה, ופי שלושה מקצב גידול האוכלוסייה! לצד ההגשמה הגדולה יש לומר בצער, שהיו פעמים שהגשמת רעיון הפרחת השממה נעשה תוך פגיעה בפלאחים הערבים ונישולם מאדמותיהם.

